

Nr 73.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsbidrag till beredande av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken; given Stockholms slott den 1 februari 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att anvisa på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 550,000 kronor såsom bidrag till beredande under år 1919 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1919 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 600 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 600 kronor för år;

c) till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 24 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timlärare vid högre flickskola med 20 kronor för veckotimme;

e) till kvinnlig timlärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 20 kronor för veckotimme;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 20 kronor för veckotimme.

3) Tillfällig löneförbättring må icke utgå till den befattningshavare, som tillika är anställd såsom lärare vid annan läroanstalt och i sådan egenskap under år 1919 erhåller förhöjd avlöning enligt av 1918 års riksdag beslutad lönereglering för lärarpersonalen vid nämnda läroanstalt, eller till befattningshavare, som samtidigt från annan tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel, uppgående till minst 600 kronor. Ej heller må befattningshavare, som från annan tjänst erhåller sådan löneförbättring till lägre belopp än 600 kronor, för tjänstgöring vid skola av här förevarande art uppbära tillfällig löneförbättring till högre belopp än att den sammanlagda löneförbättringen uppgår till högst 600 kronor för år.

4) Till ifrågakvarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Rydén anförde härefter:

I proposition (nr 215) föreslog Kungl. Maj:t 1917 års riksdag att anvisa ett förslagsanslag av 301,300 kronor såsom bidrag till beredande under år 1918 av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken, att utgå enligt vissa i propositionen angivna grunder.

I två inom riksdagen väckta motioner föreslogs anvisande av medel till tillfällig löneförbättring åt nämnda personal jämväl under år 1917 eller, om detta icke vunne riksdagens bifall, höjning av det i propositionen begärda statsanslaget till tillfällig löneförbättring för beredande av ökning av de till de särskilda lärarna utgående beloppen.

Av principiella skäl ansåg sig riksdagen icke kunna bifalla förslaget om tillfällig löneförbättring för år 1917, men med hänsyn till att riksdagen beviljat medel till krigstidshjälp åt samtliga statstjänare för år

Statsbidrag
till beredande
av tillfällig
löneförbättring
åt
lärarpersona-
len vid
privatläro-
verken.

1917, fann sig riksdagen böra bevilja föreståndare och ämneslärare med full tjänstgöring vid ovanberörda läroanstalter krigstidshjälp med angivet belopp för år 1917.

Beträffande tillfällig löneförbättring åter för år 1918 till sagda lärarpersonal anvisade riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 275,000 kronor såsom bidrag till beredande under år 1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder kunde befinnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

c) till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 12 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timlärare vid högre flickskola med 10 kronor för veckotimme;

e) till kvinnlig timlärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

dock att för de under c)—f) omförmälda grupper av lärare tillfällig löneförbättring icke må utgå till den, som samtidigt från annan tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel, uppgående till minst 300 kronor, samt att den befattningshavare, som från annan tjänst erhåller sådan löneförbättring till lägre belopp än 300 kronor, må för tjänstgöring vid skola av här förevarande art uppbära tillfällig löneförbättring allenast till så stort belopp, att den sammanlagda löneförbättringen uppgår till högst 300 kronor för år.

3) Till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

De av riksdagen antagna bestämmelserna överensstämde med Kungl. Maj:ts förslag utom i vad angår de för vissa fall meddelade föreskrifterna rörande de under c)—f) upptagna grupperna av lärare. Genom den av riksdagen åt dessa bestämmelser givna ändrade lydelsen ansåg sig riksdagen kunna begränsa det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till det av riksdagen anvisade beloppet, 275,000 kronor.

Den 23 november 1917 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse rörande statsbidrag till beredande av ifrågavarande tillfälliga löneförbättring. Denna kungörelse innehöll de av riksdagen fastställda grunderna för löneförbättringens utgående med en oväsentlig omformulering, innebärande, att de särskilda inskränkningarna i fråga om den, som för annan tjänst uppbär tillfällig löneförbättring av statsmedel, gälla för samtliga lärarkategorierna. Tillika upptogos i denna kungörelse de närmare föreskrifter, som för tillämpning av nämnda grunder befunnos erforderliga. Dessa föreskrifter, innefattade i punkterna 4—8, 10 och 11 av kungörelsen, äro så lydande:

4. Den tillfälliga löneförbättringen fördelas på vår- och höstterminen i förhållande till det antal läsveckor, som faller på den ena och den andra terminen.

5. Föreståndare samt ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, som tjänstgjort kortare tid än en termin, erhåller tillfällig löneförbättring i förhållande till den del av terminen, under vilken han tjänstgjort, dock med iakttagande att den, som på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet eller varit hindrad att tjänstgöra på den grund, att tjänstgöringen vid skolan på grund av rådande smittosam sjukdom måst för någon tid inställas, icke för denna tid skall vidkännas avdrag å beloppet av honom eljest tillkommande löneförbättring, samt att annan tillfällig, av

vederbörligen styrkt förfall förorsakad frånvaro från undervisningen, icke överstigande sammanlagt åtta dagar av den tid, utbetalningen avser, icke föranleder avdrag å det vederbörande eljest tillkommande belopp.

6. Med full tjänstgöring förstås i fråga om kvinnlig ämneslärare en tjänstgöring till ungefärligen den omfattning, som åligger ämneslärarinnorna vid allmänt läroverk. Vad beträffar manlig ämneslärare skola i fråga om tjänstgöringens omfattning gälla i tillämpliga delar läroverkastadgans motsvarande bestämmelser om ämneslärares undervisningsskyldighet.

7. Till timlärare och övningslärare utgår den tillfälliga löneförbättringen i förhållande till den fullgjorda tjänstgöringen.

8. Tillfällig löneförbättring beräknas allenast för tjänstgöring, fullgjord i klasserna över de förberedande, dock att kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring må kunna fullgöra intill en tredjedel därav i de förberedande klasserna eller i övningsämnen.

10. Den tillfälliga löneförbättringen utbetalas vid de tidpunkter, som i nådiga cirkulären den 28 april 1916 angående statsunderstöd till privatläroverk äro fastställda för utbetalning av de särskilda bidragen till löne- och ålderstillägg åt lärarinnorna.

11. För rekvisition och utbetalning av den tillfälliga löneförbättringen skola i övrigt i tillämpliga delar gälla de föreskrifter, som i förberörda cirkulär den 28 april 1916 äro givna beträffande nämnda bidrag till löne- och ålderstillägg åt lärarinnorna.

I skrivelse den 31 augusti 1917 anhöll läroverksöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom bidrag för beredande jämväl under år 1919 av tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande lärarpersonal på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 275,000 kronor.

Då jag den 14 januari 1918 inför Kungl. Maj:t föredrog de ärenden, som tillhörde regleringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1919, berörde jag även frågan om den tillfälliga löneförbättringen åt lärarpersonalen vid privatläroverken. Jag yttrade därvid (punkt 147):

Frågan om en mera definitiv reglering av avlöningsförhållandena för den vid privatläroverken anställda lärarpersonalen är som bekant under utredning. Enligt vad jag inhämtat, har lärarlönenämnden, som haft denna utredning om hand, för avsikt att inom kort avlämna sitt betänkande i ämnet. Att frågan kan bli föremål för framställning till 1918 års riksdag är emellertid uteslutet.

Vid sådant förhållande bör tillfällig löneförbättring för år 1919 beredas denna lärarpersonal.

Beträffande grunderna för denna löneförbättring är jag ej nu beredd att framlägga ett i alla detaljer utarbetat förslag. De böra dock avpassas så, att de lämna vederbörande en väsentlig förhöjning av löneförbättringen för år 1919, jämförd med den, som utgår för år 1918. Efter ett preliminärt överslag skulle för ändamålet erfordras ett belopp av omkring 600,000 kronor. Definitivt förslag om detta anslags beviljande jämte grunder för den tillfälliga löneförbättringens utgående anhåller jag få framlägga så snart ske kan under riksdagens lopp. Nu inskränker jag mig till hemställan, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att, i avvidan på proposition angående anslag för beredande av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid

privatläroverken, beräkna för berörda ändamål på extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag ett belopp av 600,000 kronor.

Kungl. Maj:t biföll denna min hemställan. Vid densamma hade jag för ögonen, utom ovannämnda av läroverksöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 gjorda framställning om tillfällig löneförbättring för ifrågakvarande lärarpersonal under år 1919, jämväl en av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen i skrivelse den 3 november 1917 framställd begäran. Ur denna skrivelse torde jag här böra anföra följande:

På samma gång centralstyrelsen med tacksamhet erkände den förbättring, som genom Kungl. Maj:ts och riksdagens år 1917 vidtagna åtgärder beretts de enskilda läroverkens lärarpersonal, ville centralstyrelsen emellertid framhålla, att, på grund av de under år 1917 ytterligare i hög grad stegrade levnadsomkostnaderna, ställningen för denna lärarpersonal även med den beviljade löneförbättringen vore mycket bekymmersam. Det hade upprepade gånger gjorts gällande och uttalades även av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i hans anförande till statsrådsprotokollet den 14 april 1917, att ifrågakvarande lärares avlöningsförhållanden vid den senast genomförda löne regleringen år 1909 blevo synnerligen knappt tillmätta, och att de nu under flera år fått vänta på en definitiv lösning av sin lönefråga. Den för år 1918 beviljade löneförbättringen torde därför böra betraktas såsom utgörande allenast en ersättning för lönernas efterblivenhet och otillräcklighet redan före kristiden.

Genom den tillfälliga löneförbättringen komme lönen för ämneslärarinna i den högre löneskalan att för år 1918 höjas från 1,400 kronor, 1,700 kronor och 2,000 kronor till respektive 1,700 kronor, 2,000 kronor och 2,300 kronor. Vid statens samskolor, den skolform, med vilken de enskilda statsunderstödda läroanstalterna i avlöningshänseende närmast vore att jämföra, utginge för år 1918 en tillfällig löneförbättring för lärarinna i första lönegraden med 450 kronor samt för lärarinna i andra lönegraden med 400 kronor, varigenom lönerna komme att bliva respektive 2,300 kronor och 2,500 kronor. Härav framginge, att lönen för lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt avsevärt understege lönen för lärarinna vid statens samskolor, ehuru båda dessa grupper av lärarinnor hade samma utbildning och motsvarande tjänstgöring.

I underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 hade läroverksöverstyrelsen framhållit nödvändigheten av att för lärarinnorna vid statens samskolor liksom för övriga vid statens allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och de kommunala mellanskolorna anställda lärare ett krigstidstillägg för år 1918 finge utgå och anhållit, att, därest Kungl. Maj:t komme att föreslå riksdagen att jämväl för år 1918 bevilja ett av de nu rådande levnadsomkostnaderna alltför väl motiverat krigstidstillägg, även dessa skolors lärarpersonal måtte liksom under år 1917 bliva delaktig av dylikt krigstidstillägg.

Då emellertid kristidens stegrade levnadsomkostnader givetvis i lika hög grad drabbade lärarna vid de enskilda statsunderstödda läroanstalterna, vågade centralstyrelsen anhålla, att Kungl. Maj:t måtte behjätta även den vid dessa läroanstalter anställda lärarpersonalens brydsamma ställning. Under det levnadsomkostnaderna beräknats hava under kristiden stigit med omkring 70 %, utgjorde den för år 1918 beviljade löneförbättringen för lärarinna i första lönegraden endast 21 % och för lärarinna i högsta lönegraden endast 15 %. Möjligheten för skolorna själva att åstadkomma en nämnvärd förbättring av lönerna vore, såsom allmänt bekant, ytterst liten på grund av skolornas i allmänhet ringa ekonomiska bärkraft, vilken under kristiden

ytterligare försvagats genom de oerhört uppdrivna prisen på bränsle, lyse och andra förbrukningsartiklar. Dessa ökade utgifter hade nämligen blott i ringa mån kunnat uppvägas genom vidtagna höjningar av lärjungarnas terminsavgifter.

Med hänsyn till vad ovan anförts skulle eu höjning av nu gällande löner med 50 % för samtliga lärare vara väl motiverad. Då centralstyrelsen emellertid icke under nuvarande förhållanden vågade i sådan grad ifrågasätta statens mellankomst, nödgades centralstyrelsen inskränka sig till att hemställa, att krigstidshjälp för år 1918 måtte oavsett lönegrad utgå med minst 300 kronor för manlig och kvinnlig föreståndare samt manlig och kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring. Härigenom skulle, inberäknat den tillfälliga löneförbättringen, ökningen av avlöningsförmånerna för år 1918 uppgå till för lärarinna i första lönegraden omkring 42 % och för lärarinna i högsta lönegraden 30 % samt lönerna belöpa sig till 2,000 kronor, respektive 2,600 kronor, vadan begynnelselönen likväl komme att med 300 kronor understiga den för ordinarie lärarinna i första lönegraden vid statens samskolor för år 1918, oavsett eventuellt krigstidstillägg, fastställda lönen.

Vad beträffar övnings- och timlärare, ville centralstyrelsen framhålla, att samma skäl, som ovan anförts beträffande ämneslärarna, talade för att krigstidshjälp av staten tilldelas även denna grupp av lärare. Även om deras avlöning på grund av tjänstgöringens växlande omfång icke utginge med ett oavsett timtalet bestämt belopp för år utan med visst belopp för veckotimme, vore deras anställning dock principiellt av enahanda art som ämneslärarnas. Riksdagen hade också beslutat tillerkänna dem tillfällig löneförbättring för år 1918. Centralstyrelsen tilläte sig även erinra, att lärarinna i teckning, välskrivning och sång vid statens samskolor för år 1918 beviljats en tillfällig löneförbättring av 400 kronor, även om tjänstgöringen omfattade endast åtta timmar i veckan, och att jämväl krigstidstillägg för år 1917 utgått till samma lärarinnor med 15 % av lönen.

I förhållande till den för ämneslärare föreslagna krigstidshjälpen torde sådan för övnings- och timlärare böra utgå med 15 kronor för veckotimme, dock högst 300 kronor.

För den händelse den väntade allmänna löne regleringen för lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna icke skulle kunna genomföras vid 1918 års riksdag, vågade centralstyrelsen tillika anhålla, att Kungl. Maj:t jämväl måtte till riksdagen göra framställning om tillfällig löneförbättring åt denna lärarpersonal även för år 1919 att utgå enligt de grunder, som fastställts för år 1918, samt om krigstidshjälp för år 1919.

Över centralstyrelsens omförmälda framställning har läroverksöverstyrelsen den 26 november 1917 avgivit infortrat underdånigt utlåtande.

I detta utlåtande erinrar överstyrelsen beträffande den ifrågasatta tillfälliga löneförbättringen för år 1919 om sin härutinnan gjorda, ovan omförmälda framställning.

I fråga åter om krigstidshjälp för år 1918 — om sådan hjälp för år 1919 ville överstyrelsen ej nu yttra sig — anmärker överstyrelsen, att den väl ej kunde i allo ansluta sig till den motivering, som centralstyrelsen anför till stöd för sin anhållan i berörda hänseende. Överstyrelsen funne det emellertid ligga i öppen dag, att de allt mera växande ekonomiska svårigheterna för löntagare såväl i allmän som enskild tjänst måste framkalla ett stegrat behov av förbättrade lönevillkor. Löneförbättringar och krigstidstillägg, som vid en tidigare tidpunkt synts för sitt ändamål någorlunda

tillfredsställande, visade sig under dyrtidens stegrade tryck snart nog otillräckliga. Med hänsyn till de låga belopp, med vilka lärarpersonalens löner vid de enskilda läroanstalterna i allmänhet utginge, syntes behovet av ett tillskott utöver den för år 1918 beslutade tillfälliga löneförbättringen vara ovedersägligt.

Överstyrelsen lämnar vidare en utredning beträffande beloppet av den krigstidshjälp för år 1918, som överstyrelsen finner böra beredas de enskilda läroverkens lärarpersonal, samt de tillskott härtill, som överstyrelsen anser böra lämnas å ena sidan av staten samt å andra sidan från kommuner, enskilda donatorer eller annars till vederbörande läroanstalters förfogande stående medel. Överstyrelsens framställning slutar med hemställan om utverkande av anslag till bestridande av statens andel i krigstidshjälpen och angivande av de grunder, efter vilka densamma enligt överstyrelsens mening bör utgå.

Då jag nu går att framlägga de förslag, jag i förevarande ärende ansett böra göras till riksdagen, vill jag först erinra om den redogörelse, som i det vid ovannämnda proposition (nr 215) till 1917 års riksdag fogade statsrådsprotokollet lämnats i fråga om de bestämmelser, vilka gällde rörande statens bidrag till uppehållande av verksamheten vid ifrågavarande läroanstalter, enkannerligen till lärarnas avlöning, ävensom för de regler, enligt vilka denna avlöning utginge vid läroanstalterna. De i denna redogörelse omnämnda förslagen om statsunderstöd till fortsättningsklasser vid högre flickskolor samt högre goss- och samskolor blevo ej bifallna av 1917 års riksdag. För de enskilda lärarinneseminarieerna medgav riksdagen, att under vissa förutsättningar tilläggsunderstöd finge, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, utgå med högst 2,000 kronor (eventuellt 3,000 kronor). I redogörelsen angives storleken av statsanslagen till de olika slagen av skolor. I avseende därå erinrar jag om de av Kungl. Maj:t i 1918 års statsverksproposition, punkt 146 under åttonde huvudtiteln, framlagda förslagen om höjning av anslagen till högre flickskolor samt högre goss- och samskolor ävensom sänkning av anslagen till enskilda mellanskolor och enskilda lärarinneseminarier.

Det torde vara obehövt att här vidlyftigt angiva de skäl, på vilka jag grundar min övertygelse om nödvändigheten av att ett kraftigt ingripande sker till förbättrande av ifrågavarande lärarpersonals avlöningsvillkor, ett ingripande som nu, i avvidan på förestående definitiv löne-reglering, endast kan avse en tillfällig anordning. Dessa skäl äro väsentligen desamma, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts berörda proposition till 1917 års riksdag, numera i hög grad förstärkta genom det ökade ekonomiska tryck, som av centralstyrelsen omförmäls och som för en var är noggsamt bekant.

I fråga om det sätt, varpå man nu skall komma de enskilda läro-

anstalternas lärarpersonal till hjälp i dess svårigheter, föreligga i de gjorda framställningarna — om jag liksom läroverksöverstyrelsen lämnar yrkandet om krigstidshjälp för år 1919 åsido — två förslag, avsedda att framläggas för 1918 års riksdag: krigstidshjälp för år 1918 och tillfällig löneförbättring för år 1919. Jag vill nämna, att frågan om krigstidshjälp åt en viss kategori av lärarpersonalen även i annat sammanhang berörts, ity att centralstyrelsen för svenska skolkökslärarinnornas förening i underdånig ansökning anhållit om beredande av ett krigstidstillägg under såväl år 1918 som år 1919 åt lärarinnor i huslig ekonomi vid statsunderstödda läroanstalter.

Privatläroverkens lärarpersonal, som ej kunde bliva delaktig av det krigstidstillägg och den krigstidshjälp, som för år 1917 tilldelades befattningshavare i statens tjänst, ansågs emellertid ej böra lämnas alldeles utan bistånd för sagda år. Fördenskull gav riksdagen, jämte det att sagda lärarpersonal erhöll tillfällig löneförbättring för år 1918, densamma i särskild ordning krigstidshjälp för år 1917. Lärarpersonalen vid de allmänna läroverken med flera statens undervisningsanstalter erhöll krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1917 och lärare för år 1918 komma i åtnjutande därav jämte tillfällig löneförbättring. Detta synes mig dock ej böra för de enskilda läroverkens lärarpersonal medföra befogade anspråk på att för år 1918, utöver tillfällig löneförbättring, erhålla krigstidshjälp. Trots all pliktig omvårdnad från statens sida om det enskilda skolväsendet, torde det dock under nuvarande förhållanden ej äga att uppställa krav på samma förmåner, som statens egna läroanstalter. Jag tillåter mig erinra om att gjord framställning om krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1918 vid kommunala mellanskolor — utöver för sagda år beviljad tillfällig löneförbättring — av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall och att krigstidshjälp för år 1918 till lärarpersonalen vid de såsom kommunala inrättningar behandlade folkskolorna och högre folkskolorna ävensom vid de med privatläroverken i nu förevarande avseende fullt jämförliga folkhögskolorna, vilken personal för år 1918 åtnjuter tillfällig löneförbättring, icke av Kungl. Maj:t ifrågasatts.

Den tillfälliga löneförbättringen för år 1918 till lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och andra statens läroanstalter var avsedd att utgöra en verklig, av gällande lönerегlerings otillfredsställande beskaffenhet påkallad *löneförhöjning*, som avsåg att bringa dessa lärargrupper i någorlunda samma lönenivå som övriga statstjänare. I enlighet därmed lärare och denna personal, som sagt, oavsett den tillfälliga löneförbättringen, bliva delaktig av krigstidstillägg och krigstidshjälp för befattningshavare i statens tjänst under år 1918. Vad åter den tillfälliga löneförbättringen

vid de enskilda läroanstalterna angår, torde det ej saknas fog för att antaga, att med densamma avsetts ej blott en löneförhöjning utan även i sin mån en av krigstidsförhållandena betingad hjälp till lärarpersonalen.

Då jag sålunda av dessa skäl funnit mig hindrad att understödja begäran om krigstidshjälp, vill jag däremot förorda den andra ifrågasatta utvägen, nämligen en tillfällig löneförbättring för år 1919. Denna bör därvid göras så pass mycket större än den för år 1918 gällande, att ifrågasvarande personal härigenom i möjligaste mån hålles skadeslös för uppskovet med den definitiva löneregleringen. Jag anser mig därför böra förorda en fördubbling av motsvarande belopp för år 1918. Enligt vad jag inhämtat, kommer därvid vederbörande lärarpersonals avlöningsmedel under år 1919 endast för vissa undantagsfall och endast med mycket obetydligt belopp att överskrida vad lärarlönenämndens förväntade förslag i varje särskilt fall innebär. Den omständigheten, att under nu rådande exceptionella förhållanden den tillfälliga löneförbättringen skulle komma att för vissa grupper av lärarpersonalen höja avlöningsförmånerna utöver lärarlönenämndens förslag till lönereglering, synes mig icke vara ägnad att vålla betänkligheter, då lärarlönenämndens förslag bygger på en före världskrigets utbrott gällande prisnivå.

Med bibehållande i övrigt av samma bestämmelser, som av riksdagen faststälts beträffande den tillfälliga löneförbättringen för år 1918 till de särskilda kategorierna av lärarpersonalen, skulle alltså föreståndare, manlig eller kvinnlig, samt ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring till belopp av 600 kronor för år. Manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium skulle erhålla 24 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlåtande i större omfattning av manliga lärarkrafter. För manlig timlärare vid högre flickskola samt för kvinnlig timlärare ävensom för övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola och enskilt lärarinneseminarium skulle den tillfälliga löneförbättringen utgöra 20 kronor för veckotimme. De i de kungjorda bestämmelserna rörande 1918 års tillfälliga löneförbättring förekommande inskränkningarna rörande sådan förbättring för den, som samtidigt från annan tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel, torde böra bibehållas med den förändring, som påkallas dels av de av mig föreslagna förhöjningarna av vederbörande belopp, dels ock av den omständigheten, att flertalet stats- och kommunalt anställda lärargrupper senare under

riksdagens lopp torde komma att föreslås till erhållande av en definitiv löneroglering, vilken lärer böra utesluta delaktighet i här ifrågasatta tillfälliga löneförbättring. Likasom under år 1918 torde staten böra till den tillfälliga löneförbättringen under år 1919 bidra med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

Vid beräkning av kostnaderna för den tillfälliga löneförbättringen för år 1918 lades till grund en av läroverksöverstyrelsen verkställd utredning rörande storleken av lärarpersonalen i dess helhet vid privatläroverken samt beträffande omfattningen av denna personals tjänstgöring. Resultatet av denna utredning är framlagt i det ovan omförmälda proposition bifogade statsrådsprotokollet och innefattad i en så lydande

Summarisk översikt:

	Högre flickskolor.		Enskilda mellanskolor.		Högre goss- och samskolor.		Enskilda lärarinneseminarier.	
	Antal lärare.	Antal vecko-tim.	Antal lärare.	Antal vecko-tim.	Antal lärare.	Antal vecko-tim.	Antal lärare.	Antal vecko-tim.
1. Ämneslärare.								
Föreståndare eller föreståndarinna	79	—	15	—	14	—	3	—
Manlig ämneslärare med full tjänstgöring	—	—	20	—	45	—	—	—
Ämneslärarinna med full tjänstgöring	750	—	73	—	96	—	—	—
Manlig timlärare	234	1,185	30	210	153	1,469	43	154
Timlärarinnor	235	1 811	6	42	23	197	25	116
2. Övningslärare.	1,298	2,996	144	252	331	1,666	71	270
Lärarinnor i teckning	135	1,364	8	84	17	235	3	7
» » musik	74	480	4	12	4	26	2	2
» » gymnastik	93	1,151	6	31	10	83 $\frac{1}{2}$	3	7
» » handarbete	119	1,629	12	70	9	168	—	—
» » huslig ekonomi	65	897	2	9	4	54	—	—
Övriga	30	196	4	72	11	125 $\frac{1}{2}$	—	—
Summa	516	5,717	36	278	55	692	8	16
Manliga övningslärare	30	168	30	170	42	348	—	—

Då någon nämnvärd förändring i läroanstalternas antal eller förhållanden icke lärer hava ägt rum, sedan omförmälda utredning verkställdes,

torde densamma kunna läggas till grund vid beräkning av kostnaderna jämväl för den tillfälliga löneförbättringen under år 1919. Då denna i varje särskilt fall skulle utgöra en fördubbling av motsvarande belopp under år 1918, kommer det för år 1919 erforderliga statsbidraget följaktligen att utgöra omkring dubbla beloppet av 1918 års anslag. För ändamålet bör alltså på extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag uppföras ett belopp av 550,000 kronor.

Under åberopande av vad jag nu anfört får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 550,000 konor såsom bidrag till beredande under år 1919 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1919 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 600 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 600 kronor för år;

c) till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 24 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlåtande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timlärare vid högre flickskola med 20 kronor för veckotimme;

e) till kvinnlig timlärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 20 kronor för veckotimme;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 20 kronor för veckotimme.

3) Tillfällig löneförbättring må icke utgå till den befattningshavare, som tillika är anställd såsom lärare vid annan läroanstalt och i sådan egenskap under år 1919 erhåller förhöjd avlöning enligt av 1918 års riksdag beslutad löneroglering för lärarpersonalen vid nämnda läroanstalt, eller till befattningshavare, som samtidigt från annan tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel, uppgående till minst 600 kronor. Ej heller må befattningshavare, som från annan tjänst erhåller sådan löneförbättring till lägre belopp än 600 kronor, för tjänstgöring vid skola av här förevarande art uppbära tillfällig löneförbättring till högre belopp än att den sammanlagda löneförbättringen uppgår till högst 600 kronor för år.

4) Till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av

statsrådets övriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Christer d'Albedyhll.
